

В.Г. Козирський¹ і В.А. Шендеровський²

¹Інститут теоретичної фізики ім. М. Боголюбова та

²Інститут фізики НАН України, Київ, Україна

НЕЗНАНИЙ ЗЕНОН ХРАПЛИВИЙ: СЛОВНИКАРСЬКІ НОТАТКИ НА БЕРЕГАХ КВАНТОВОЇ ТЕОРІЇ

Зенон Храпливий... Легендарна постать української науки. Один із фундаторів релятивістської квантової механіки та нелінійної квантової електродинаміки. Видатний фізик-теоретик, фундаментальність наукових результатів якого визнано світом, і вигнанець з Батьківщини, яку він любив понад усе. Добре знаний своїми досягненнями фахівцям з квантової теорії поля й майже невідомий навіть спеціалістам в Україні. Парадокси реалій сьогодення, закорінені у не зовсім природню нашу історію.

Зенон Храпливий є автором наукових результатів світового засягу. Його праці про негативні рівні в теорії Дірака та про власний потенціал електрона в хвильовій механіці стали підставою для присудження йому наукового ступеня доктора філософії з фізики 1932 року.

Тридцять років були для Зенона Храпливого роками самовідданої наукової та педагогічної праці, що їх він майстерно поєднував. Потужний інтелект і певний педантизм сприймали неоднозначно, проте геть усі шанували.

Мріючи про незалежну Україну, до останніх днів не полишає Зенон Храпливий праці. Вже емеритусом він розвиває термінологічну діяльність, розпочату в кінці 20-х і на початку 30-х років маленьким українсько-польським словником фізичних термінів, що був оригінальним додатком до підручника з фізики, та продовжену Українсько-Німецько-Англійсько-Французьким словником 1948 року, виданим у Вавсбургу за псевдо Д-ра З. Лисівецького.

Це унікальним, що потребує окремого висвітлення. Мало того, що він не втратив пізнавальної цінності, він є свідком реалій доби, у якій випало діяти видатному синові України. Словник подає правдиву природню мову. Низка лексем до прикладу.

Апарат до голення, басен, безженець, бензина, бухгалтер, видець, висідати, вистава, вияснення, віддаль, електрівня, Європа, Еспанія, жаден, за два дні (по двох днях), задля, заки, закрут, заля, зверхник, зиск, змисл, значити, кальоша, кляса, комірне, комода, вомора на припаси, конечний, консерва, контроля, корба, крайти, на кредит, лет, летун, линва, літра, ліхтарня, лямба, манастир, мапа, масть, матеріал, метал, мистець, міністер, місце замешкання, місячно, мореплавба, мосяж, мряка, мурин, мусіти, на цих умовинах, навідворот, нагло, нараз, нагніток, надавець,

накривка, наперек, напроти, небавом, невтральний, необхідний, неприявний, нешлюбний, обезпечати, обманець, обстановка, оливо, ошаджувати, пальник, парасоль, парламент, паротяг, паспорт, певний, передполудне, передучора, підготова, платня заробітня, пливкий, плисти (про воду), плян, повновласник, подорожник, пожиточний, пополудне, поправляти, папірник, предсідник, представник, простий, радіовисильня, редьквиця, риж, ринка, рівночасний, рура, садовина, салата, сос, сотнар, стація, стріл, торгівля гуртова, туча (гровиця), з уваги на, брати на увагу, улегшувати, уневажнювати, хідник, шалик, цаль, чоколяда, шруба.

Загальна лексика, здається, знані слова за уважного читання надають правдиві, часом несподівані, розв'язки пекучих термінологічно-правописних проблем сьогодення.

Варто пізнати діяльність корифея теоретичної фізики й у царині Рідного Слова.